

STUDENTŲ PASITENKINIMO KLINIKINĖ MOKYMO APLINKA SĄSAJOS SU MOKYMAŠI SĄLYGOJANČIAIS VEIKSNIAIS

Asta Mažionienė¹, Vitalija Gerikienė^{1,2}

¹Klaipėdos valstybinė kolegija, ²Šiaulių valstybinė kolegija

Raktažodžiai: klinikinė praktika, praktinis mokymas(is), aplinka, slaugos studentai, CLES.

Santrauka

Tyrimu buvo siekiama įvertinti slaugos studijų programos studentų pasitenkinimo klinikinio mokymo aplinka sąsajas su mokymaši sąlygojančiais veiksniais. Tyrime dalyvavo 381 studentas iš dviejų Šiaurės Vakarų Lietuvos regiono aukštųjų mokyklų, rengiančių slaugytojus. Studentai buvo neseniai atlikę klinikinę praktiką regiono ligoninėse. Taikytas klausimynas *CLES* (angl. Clinical Learning Environment and Supervision). Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė studentų buvo patenkinti neseniai baigta klinikinė praktika. Studentų pasitenkinimas klinikinė praktika buvo reikšmingai ($p < 0,05$) susijęs su jų studijų metais, praktikos trukme, slaugytojo mentorystė ir individualiu mokymu.

Įvadas

Šiandienos slaugytojams keliami aukšti reikalavimai, kuriais siekiama patenkinti skirtingus pacientų poreikius ir užtikrinti gyvenimo kokybę. Klinikinėje slaugos praktikoje studentas privalo savo teorines žinias taikyti realiose praktinėse situacijose. Tai suteikia studentui klinikinį ir multiprofesinių žinių bei praktinių įgūdžių sąsajų sampratą, slaugos mokslu grįstos praktikos suvokimo ir taikymo svarbą.

Būsimo slaugytojo studijos išsiskiria praktinio mokymo(si) trukme, kuri pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą [1] turi sudaryti ne mažiau kaip pusę studijų programos trukmės. Tai parodo būsimo slaugos specialisto praktinių klinikinį gebėjimų svarbą, nes šiuo laikotarpiu studentas įgyja profesinei veiklai aktualių gebėjimų ir ugdo asmenines savybes [2], todėl labai svarbu, kaip, kokiomis sąlygomis studentai mokosi.

Klinikinė mokymo(si) aplinka yra daugiapakopis reiškinys, kuris aprėpia fizinę ir psichosocialinę aplinką. Kai svarbi yra mokymosi atmosfera, bendravimas ir bendradar-

biavimas, geri personalo ir studentų tarpusavio santykiai sukuria palankią studentams aplinką [3, 4].

Išskiriami svarbiausi mokymosi aplinkos komponentai: asmeninis, socialinis, organizacinis, fizinis ir virtualusis. Studentai, sąveikaudami įvairiapusėse mokymosi situacijose, įsitraukia į asmeninį augimą, ugdo savo profesinį tapatumą, didindami savarankiškumą. Taip pat studentai formuoja savo socialinius gebėjimus: bendravimą ir bendradarbiavimą, bendrąsias vertybes, lyderystės įgūdžius sąveikoje su dėstytoju, mentoriumi, slaugytojais ir pacientais. Atsakomybe, priėmimu, pasitikėjimu grįsti įvairiapusiai socialiniai santykiai lemia, ką ir kaip studentai mokosi. Praktikos organizacijos struktūra, kultūra, politika, infrastruktūra, veiklos taisyklės ir studentų palaikymas glaudžiai siejasi su pacientų sauga ir sveikatos priežiūros kokybe, kurioje taip pat svarbūs ir materialieji išteklių bei informacinė infrastruktūra [5].

Mokymosi aplinka yra dinamiška ir nuolat kintanti, nes kuriama per veiklų sąveiką, mokantis iš žinių bei įgūdžių. Teigiama mokymosi aplinka kuria palankią mokymosi atmosferą, kuri didina studentų pasitenkinimą, gerovę, akademinis pasiekimus ir bendradarbiavimą. Neigiama mokymosi aplinka apriboja studentų dalyvavimą ir mokymaši, sukelia emocinį išsekimą, nuasmeninimą ir perdegimą [5].

Slaugos studentų praktinio mokymo(-si) sąlygos ir slaugytojų praktikos bei jos vadovų požiūris į dirbantį studentą ligoninėje gerėja [6]. Nepaisant to, siekiant studijų programos tikslo ir numatytų studijų rezultatų, būtina nuolat vertinti klinikinę mokymo(si) aplinką. Slaugos studijų programų ir sveikatos priežiūros įstaigų vadovai turi tiesiogiai bendradarbiauti, nuolat tobulinti studentų mokymo(si) aplinką, užtikrinti, kad būtų pasiekti mokymosi tikslai, o studentai geriau parengti profesinei veiklai [7, 8].

Tyrimo tikslas – įvertinti slaugos studijų programos studentų pasitenkinimo klinikinio mokymo aplinka sąsajas su mokymaši sąlygojančiais veiksniais.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Atliktas kiekybinis tyrimas. Tyrime dalyvavo dviejų

Šiaurės Vakarų Lietuvos regiono aukštųjų mokyklų studentai, neseniai atlikę klinikinę praktiką. Aukštosios mokyklos pasirinktos netikimybinio patogiuoju būdu, laikantis teritorinio principo.

Anoniminėje apklausoje dalyvavo nuolatine forma bendrosios praktikos slaugą studijuojantys pirmo-ketvirto kurso studentai (n=381): 24,7 proc. pirmųjų, 23,9 proc. antrųjų, 25,7 proc. trečiųjų, 25,7 proc. ketvirtųjų studijų metų. Respondentų amžius nuo 18 iki 50 metų (vidurkis – 23,1 metų). Daugiausia (96,3 proc.) tyrime dalyvavo moteriškos ir tik labai nedidelė dalis (3,7 proc.) – vyriškos lyties studentų. Didžiausia dalis (96,6 proc.) tyrimo dalyvių klinikinę praktiką atliko ligoninėse, kiti – bendruomenės aplinkoje. 17,1 proc. apklausoje dalyvavusių studentų klinikinę praktiką atliko psichiatrijos skyriuje, 13,4 proc. – vidaus ligų/terapijos, 11,8 proc. – chirurgijos, 9,4 proc. ginekologijos, 8,9 proc. – geriatrijos, 7,9 proc. – vaikų ligų, 36,7 proc. – kituose skyriuose.

Tyrimo instrumentas – klausimynas *CLES*, naudotas tirti slaugos studentų patirties klinikinėje praktikoje aspektus. Šiame straipsnyje pateikiami tyrimo rezultatai, susiję su studentų pasitenkinimu neseniai baigta klinikiška praktika bei su mokymo(si) aplinka praktikos metu (ar galėjo lengvai kreiptis į skyriaus personalą, kokia skyriuje vyravo atmosfera, ar

1 lentelė. Mokymo(si) aplinkos skyriuje vertinimas ir jo ryšys su praktikos trukme.

*Spearman koreliacijos koeficientas

Mokymo(si) aplinka skyriuje	Balo vidurkis	SN	Praktikos trukmė	
			r*	p
Galėjau lengvai kreiptis į padalinio personalą	4,13	0,929	0,143	0,005
Aš jaučiausi gerai, pradėdamas savo pamainą padalinyje	3,83	1,002	0,135	0,009
Penkiaminutėse ir personalo susirinkimuose aš galėjau atvirai diskutuoti	2,50	1,346	0,184	0,000
Padalinyje buvo teigiama atmosfera	3,82	1,009	0,171	0,001
Personalas buvo ganėtinai susidomėjęs slaugos studentų mokymu	3,39	1,129	0,122	0,017
Personalas išmoko slaugos studentų vardus ir jais kreipdavosi	3,72	1,226	0,235	0,000
Padalinyje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų	3,85	0,944	0,069	0,183
Mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi	3,83	0,919	0,104	0,044
Padalinys buvo geros mokymosi aplinkos pavyzdys	3,75	0,974	0,163	0,001

2 lentelė. Studentų nuomonės apie mokymo(si) aplinką skyriuje pasiskirstymas pagal studijų metus.

Mokymo(si) aplinka skyriuje	Kruskal-Wallis H reikšmė	lls	p	Studijų metai	Vidutiniai rangai (vidurkių palyginimas)
Galėjau lengvai kreiptis į padalinio personalą	14,873	3	0,002	Pirmieji	217,10
				Antrieji	168,83
				Tretieji	172,37
				Ketvirtieji	203,38
Aš jaučiausi gerai pradėdamas savo pamainą padalinyje	23,456	3	0,000	Pirmieji	218,96
				Antrieji	156,69
				Tretieji	172,85
				Ketvirtieji	212,47
Penkiaminutėse ir personalo susirinkimuose aš galėjau atvirai diskutuoti	29,165	3	0,000	Pirmieji	210,16
				Antrieji	138,91
				Tretieji	195,45
				Ketvirtieji	213,12
Padalinyje buvo teigiama atmosfera	31,309	3	0,000	Pirmieji	221,31
				Antrieji	152,95
				Tretieji	167,86
				Ketvirtieji	218,75
Personalas buvo ganėtinai susidomėjęs slaugos studentų mokymu	12,626	3	0,006	Pirmieji	204,35
				Antrieji	166,27
				Tretieji	176,79
				Ketvirtieji	213,66
Personalas išmoko slaugos studentų vardus ir jais kreipdavosi	17,961	3	0,000	Pirmieji	205,07
				Antrieji	169,20
				Tretieji	166,93
				Ketvirtieji	220,16
Padalinyje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų	26,363	3	0,000	Pirmieji	221,05
				Antrieji	151,24
				Tretieji	176,41
				Ketvirtieji	209,87
Mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi	26,286	3	0,000	Pirmieji	222,84
				Antrieji	148,81
				Tretieji	182,78
				Ketvirtieji	206,08
Padalinys buvo geros mokymosi aplinkos pavyzdys	35,304	3	0,000	Pirmieji	223,13
				Antrieji	145,48
				Tretieji	173,33
				Ketvirtieji	218,46

skyrtausias personalas buvo susidomėjęs studentų mokymu, ar mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi). Mokymosi aplinkos klausimų blokas siejamas su tyrimo dalyvavusių studentų praktikos trukme (2–12 sav.), studijų metais (pirmieji – ketvirtieji), su praktikos mentoriaus veikla (slaugytojas ar administratorius), su praktinio mokymo(si) modeliu (individualus, grupinis, kitoks, nebuvo). Leidimas naudoti *CLES* lietuviškąją versiją gautas iš Olgos Riklikienės, atlikusios psichometrinį *CLES* vertinimą.

Duomenų analizė atlikta naudojant *SPSS 25* duomenų kaupimo ir analizės paketą. Analizei buvo naudojami neparametriniai duomenų analizės testai (dviem imtims – Mano Vitney (*Mann-Whitney*) testas, trimis ir daugiau imčių – Kruskalio Voliso (*Kruskall-Wallis*) testas). Statistiškai reikšmingiems skirtumams tarp skirtingų charakteristikų nustatyti naudotas *Chi* kvadrato χ^2 kriterijus ($p < 0,05$ reikšmingumas) ir Spirmeno (*Spearman*) koreliacijos koeficientas (r).

Tyrimo rezultatai

Studentų klinikinės praktikos trukmė – nuo 2 iki 12 savaičių. 8,7 proc. tyrimo dalyvių praktikos trukmė – 2 savaitės, 18,8 proc. – 4 savaitės, šiek tiek mažesnės dalies (14,6 proc.) – 5 savaitės, šiek tiek didesnės dalies (26,7 proc.) – 6 savaitės, 29,6 proc. – 8 savaitės ir 1,6 proc. – 10–12 savaičių.

Pasitenkinimas baigta klinikinė praktika. Daugiau nei pusė (59,2 proc.) studentų klinikinė praktika buvo patenkinti, iš jų 28,4 proc. – labai patenkinti, 30,8 proc. patenkinti, 24,7 proc. nei nepatenkinti, nei patenkinti, o 16,18 proc. buvo labai arba ganėtinai nepatenkinti. Nustatyta, jog statistiškai reikšmingai skiriasi studentų nuomonė pirmaisiais–ketvirtaisiais studijų metais ($\chi^2=52,348$; $lks=12$; $p=0,000$). Pirmųjų ir ketvirtųjų studijų metų studentai, lyginant su antrųjų ir trečiųjų studijų metų studentais, labiau buvo patenkinti neseniai baigta klinikinė praktika, o pirmųjų studijų metų didesnė dalis studentų (73,5 proc.) neseniai baigta klinikinė praktika buvo labiau patenkinti, nei dalis (68 proc.) ketvirtųjų studijų metų studentų.

Mokymo aplinka skyriuje. Tyrimo rezultatai parodė, kad studentai, vertindami mokymo(si) aplinką skyriuje, aukščiausiu įverčiu (vidurkis – 4,13 iš 5 balų) vertino tai, jog galėjo lengvai kreiptis į padalinio personalą. Šiek tiek žemesniu įverčiu (vidurkis – 3,85 iš 5 balų) studentai įvertino, jog padalinyje pakako mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų, jie jautėsi gerai pradeddami savo pamainą padalinyje (vidurkis – 3,83 iš 5 balų) bei pažymėjo, jog mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi (vidurkis – 3,83 iš 5 balų).

Žemiausiai studentai įvertino (vidurkis – 2,50) galimybes atvirai diskutuoti penkiameitose ir personalo susirinkimuose. Daugiau nei pusė (53,9 proc.) tyrimo dalyvių nesutiko, jog penkiameitose ir personalo susirinkimuose jie

turėjo galimybę atvirai diskutuoti.

Mokymo(si) aplinkos vertinimas skyriuje koreliavo su praktikos trukme ($r=0,201$, $p=0,000$). Ilgesnė praktikos trukmė tiesiogiai buvo susijusi su pozityvesniu mokymo(si) aplinkos klinikinėje praktikoje vertinimu (1 lentelė) visais atvejais, išskyrus vieną – „Padalinyje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų“ ($r=0,069$, $p=0,183$).

Nustatyta, jog vertinant mokymo(si) aplinką skyriuje, statistiškai reikšmingai studentų nuomonė skyrėsi pirmaisiais – ketvirtaisiais studijų metais ($\chi^2=168,304$; $lks=93$; $p=0,000$). Antraisiais ir trečiaisiais studijų metais studentai kritiškesni, nei pirmaisiais ir ketvirtaisiais, o antraisiais – labiau kritiškesni nei trečiaisiais (2 lentelė). Du trečdaliai mokymo(si) aplinką skyriuje apibūdinančių teiginių pozityviau buvo vertinami pirmaisiais studijų metais. Pirmaisiais studijų metais studentai, lyginant su antraisiais–ketvirtaisiais studijų metais, dažniau manė, kad klinikinės praktikos metu jie galėjo lengvai kreiptis į padalinio personalą, padalinyje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų, mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi, padalinys, kuriame jie atliko praktiką, buvo geros mokymosi aplinkos pavyzdys, padalinyje buvo teigiama atmosfera ir jie gerai jautėsi, pradedami savo pamainą.

Ketvirtaisiais studijų metais studentai pozityviau nei pirmaisiais–trečiaisiais vertino tai, jog personalas buvo ganėtinai susidomėjęs slaugos studentų mokymu, penkiameitose ir personalo susirinkimuose jie galėjo atvirai diskutuoti, personalas įsiminė slaugos studentų vardus ir jais kreipdavosi. Trečiaisiais studijų metais studentai mokymo(si) aplinką skyriuje dažniau įvertino pozityviau, nei antraisiais ($p < 0,05$) (2 lentelė).

Didžioji dalis (69,6 proc.) tyrimo dalyvių nurodė, jog jiems labai svarbu, kad jų praktikos mokytojas – mentorius, kuris vadovauja, teikia paramą ir vertina slaugos studentą klinikinėje praktikoje, būtų slaugytojas. 22,8 proc. studentų nurodė, jog šiek tiek svarbu ir tik keletas (7,3 proc.) studentų pažymėjo, jog jiems visai nesvarbu, kad jų praktikos mokytojas būtų slaugytojas. Tyrimo rezultatai parodė, jog beveik pusei ($n=169$; 44,4 proc.) tyrimo dalyvavusių studentų klinicinei praktikai vadovavo ir juos vertino mentorius slaugytojas. Šiek tiek didesnė dalis ($n=192$; 50,4 proc.) studentų nurodė, jog jiems klinikinės praktikos metu vadovavo slaugos administratorius ir nedidelė dalis (5,2 proc.) pažymėjo, jog klinikinės praktikos metu jie neturėjo mentoriaus – slaugytojo, bet jais rūpinosi kiti asmenys, t. y. kolegijos dėstytojas (1,8 proc.), gydytojas (1,8 proc.), slaugytojo padėjėjas (0,8 proc.). Keletas (0,8 proc.) studentų atsakė, jog klinikinės praktikos metu jie neturėjo praktikos mokytojo nei iš slaugytojų, nei iš kolegijos dėstytojų.

Nustatyta, jog vertinant mokymo(si) aplinką skyriuje,

statistiškai reikšmingai skiriasi studentų, kuriems vadovavo slaugos administratorius arba slaugytojas, nuomonė. Studentų pasitenkinimas baigta klinicine praktika koreliavo su praktikos mokytojo, kuris jiems vadovavo ir vertino praktikoje, veikla ($r=0,103$, $p=0,045$). Studentai, kuriems klinikinės praktikos metu vadovavo ir juos vertino mentorius slaugytojas, pozityviau vertino mokymo(si) aplinką skyriuje nei studentai, kurių praktikai vadovavo slaugos administratorius (3 lentelė).

Nustatyta, jog vertinant mokymo(si) aplinką skyriuje, statistiškai reikšmingai skiriasi studentų nuomonė šiais atvejais: studentai, kuriems jų praktikos metu vadovavo slaugytojas, dažniau manė, kad penkiaminutėse ir personalo susirinkimuose galėjo atvirai diskutuoti, mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi ($p<0,05$).

Studentai, kurių klinikinėje praktikoje buvo taikomas

3 lentelė. Studentų nuomonės apie mokymo(si) aplinką skyriuje pasiskirstymas pagal jų klinikinės praktikos mentoriaus veiklos kryptį.

Mokymo(si) aplinka skyriuje	Mann-Whitney U reikšmė	Ils	p	Klinikinės praktikos mentorius	Vidutiniai rangai (vidurkių palyginimas)
Galėjau lengvai kreiptis į padalinio personalą	15591,000	1	0,560	Administratorius	177,70
				Slaugytojas	183,70
Aš jaučiausi gerai, pradėdamas savo pamainą padalinyje	15789,000	1	0,718	Administratorius	178,73
				Slaugytojas	182,52
Penkiaminutėse ir personalo susirinkimuose aš galėjau atvirai diskutuoti	13734,500	1	0,016	Administratorius	168,03
				Slaugytojas	193,76
Padalinyje buvo teigiama atmosfera	15450,500	1	0,471	Administratorius	176,97
				Slaugytojas	184,53
Personalas buvo ganėtinai susidomėjęs slaugos studentų mokymu	14698,000	1	0,133	Administratorius	173,05
				Slaugytojas	189,01
Personalas išmoko slaugos studentų vardus ir jais kreipdavosi	16087,000	1	0,966	Administratorius	180,29
				Slaugytojas	180,74
Padalinyje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų	15230,000	1	0,388	Administratorius	175,82
				Slaugytojas	184,80
Mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi	14209,500	1	0,040	Administratorius	170,51
				Slaugytojas	191,92
Padalinys buvo geros mokymosi aplinkos pavyzdys	15212,500	1	0,331	Administratorius	175,73
				Slaugytojas	185,95

4 lentelė. Studentų nuomonės apie mokymo(si) aplinką skyriuje pasiskirstymas pagal klinikinėje praktikoje taikytą praktinio mokymo(si) modelį

Mokymo(si) aplinka skyriuje	Kruskal-Wallis H reikšmė	Ils	p	Praktinio mokymo(si) modelis	Vidutiniai rangai (vidurkių palyginimas)
Galėjau lengvai kreiptis į padalinio personalą	23,195	3	0,000	Grupinis	182,53
				Individualus	217,41
				Kitoks	210,64
				Nebuvo	147,76
Aš jaučiausi gerai, pradėdamas savo pamainą padalinyje	44,582	3	0,000	Grupinis	179,51
				Individualus	230,22
				Kitoks	208,29
				Nebuvo	130,59
Penkiaminutėse ir personalo susirinkimuose aš galėjau atvirai diskutuoti	41,883	3	0,000	Grupinis	179,30
				Individualus	232,37
				Kitoks	184,59
				Nebuvo	134,28
Padalinyje buvo teigiama atmosfera	59,494	3	0,000	Grupinis	173,58
				Individualus	237,64
				Kitoks	216,96
				Nebuvo	125,44
Personalas buvo ganėtinai susidomėjęs slaugos studentų mokymu	50,666	3	0,000	Grupinis	182,92
				Individualus	232,19
				Kitoks	201,39
				Nebuvo	122,37
Personalas išmoko slaugos studentų vardus ir jais kreipdavosi	46,760	3	0,000	Grupinis	171,17
				Individualus	237,41
				Kitoks	192,48
				Nebuvo	140,78
Padalinyje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų	22,260	3	0,000	Grupinis	183,48
				Individualus	220,61
				Kitoks	174,36
				Nebuvo	151,89
Mokymosi atvejai ir situacijos buvo įvairūs ir turiningi	22,455	3	0,000	Grupinis	178,61
				Individualus	223,18
				Kitoks	179,84
				Nebuvo	157,34
Padalinys buvo geros mokymosi aplinkos pavyzdys	40,547	3	0,000	Grupinis	179,65
				Individualus	229,46
				Kitoks	202,34
				Nebuvo	134,14

individualaus praktinio mokymo modelis, kai mentorius slaugytojas rūpinasi kiekvienu studentu, pozityviau vertino mokymo(si) aplinką skyriuje, nei tie studentai, kurių klinikinėje praktikoje buvo taikomas grupinio praktinio mokymo ar kitoks modelis. Visi mokymo(si) aplinką skyriuje apibūdinantys teiginiai pozityviau buvo vertinami studentų, kurių klinikinėje praktikoje buvo taikomas individualaus praktinio mokymo modelis ($p < 0,05$), kai mentorius rūpinosi atskirai kiekvienu studentu. Tie studentai dažniau jautė teigiamą atmosferą padalinyje, jautėsi gerai pradėdami savo pamainą padalinyje, personalas dažniau įsiminė studentų vardus ir jais kreipdavosi, domėjosi studentų mokymu (4 lentelė).

Diskusija

Siekiant tvirtos studentų profesinės motyvacijos teorinių ir praktinių užsiėmimų metu, privaloma besimokantiešiems suformuoti žinių ir klinikinų gebėjimų sąsajų pagrindus. Kai būsiamasis slaugytojas suvokia mokymo(si) prasmę ir geba integruoti multiprofesines žinias į praktinę klinikinę veiklą, galima tikėtis teigiamų mokymo(si) rezultatų. Rezultatyvi slaugos studentų praktinių gebėjimų raida, stipri motyvacija gilintis į profesinės veiklos subtilybes ir sėkminga profesinė socializacija įmanoma sukūrus palankią praktinio mokymo(-si) aplinką [6], apgaubtą streso įveikos intervencijų galimybėmis, padedančiomis palaikyti studentų gerovę, mokymosi motyvaciją [9].

Studentų pasitenkinimo klinicine praktika lygis gali būti svarbus klinikinės mokymo(si) aplinkos kūrimo ir (arba) tobulinimo veiksnys, siekiant patenkinti studentų poreikius ir lūkesčius, užtikrinti mokymosi motyvaciją [10]. Mūsų tyrimo rezultatai atskleidė, kad dauguma tyrime dalyvavusių studentų patenkinti klinicine praktika, nes teigiamai įvertino galimybę lengvai kreiptis į personalą, praktikos metu buvo pakankamai mokymuisi tinkamų, įvairių, turiningų atvejų ir situacijų, jie jautėsi gerai, pradėdami savo pamainą padalinyje. Tai rodo studentų poreikių ir lūkesčių pusiausvyrą, norą gerai jaustis praktikos metu ir mokytis iš įvairių praktinių atvejų. Tyrime dalyvavusių studentų neigiamas galimybes atvirai diskutuoti penkiaminutėse ir personalo susirinkimuose vertinimas atskleidė mūsų šalies sveikatos priežiūros kasdienybės realybę, kai didelis užimtumas gali trukdyti išklausti dar besimokančiųjų klausimus ar nuomonę. Tyrimo rezultatai atskleidė pozityvesnio mokymo(si) aplinkos klinikinėje praktikoje vertinimo statistiškai reikšmingus ryšius ($p < 0,05$) su ilgesne praktikos trukme. Tai rodo ilgalaikių profesinių ryšių stabilumo poveikį studentų gerai savijautai, pozityviai atmosferai padalinyje, kreipiantis į personalą, diskutuojant penkiaminutėse, kalbant susirinkimuose, artimai bendraujant su personalu (personalo susidomėjimas studentų mokymu, kreipimasis vardu, kt.).

Remiantis tyrimų duomenimis, studentų pasitenkinimas reikšmingai susijęs su jų studijų metais. Pirmakursių pasitenkinimas yra didžiausias, lyginant su vėlesnių studijų metų studentais. Tai rodo, kad mokymosi poreikiai ir lūkesčiai skiriasi, studentams kopiant „kompetencijos laiptais“ [10]. Tai galima aiškinti tuo, kad stresą sukeliančios situacijos antro kurso studentams siejasi su jų nepakankamu pasirengimu atitikti žinių ir įgūdžių reikalavimus, o trečiojo ir ketvirtojo kurso studentams tai yra profesinių įsitikinimų ir praktikos ligininėje konfliktas [9]. Remiantis mūsų tyrimo rezultatais, stebima, kad antrakursiai ir trečiakursiai mokymosi aplinką klinikinės praktikos metu vertino kritiškiau, kai pirmakursiai pozityviau vertino galimybę kreiptis į personalą, mokymuisi tinkamus atvejus ir situacijas, praktikos vietą ir teigiamą joje atmosferą bei savo gerą savijautą ($p < 0,05$). Tai patvirtina ir kitų mokslininkų tyrimų duomenys, kad trečiojo kurso studentai išreiškia didesnę pasitikėjimą savo klinikinėmis žiniomis, jų pasitenkinimas klinicine praktika yra susijęs su ištraukimu, didesne motyvacija, išipareigojimu patenkinti mokymosi poreikius ir įgyvendinti paciento priežiūrą [11, 12].

Studentų mentorystė – vienas iš labai svarbių mokymo(si) aplinkos veiksnių, kuris padeda studentams įgyti naujų įgūdžių, žinių, požiūrių [13] bei reikalauja kvalifikuotų ir patyrusių slaugytojų, kurie veiktų kaip studentų individualūs mentoriai [14]. Tie slaugytojai, kurie tampa mentoriais, kasdieniame darbe geba geriau sieti teoriją su praktika, didina savo edukologines, psichologines, vadybines kompetencijas [6]. Slaugytojai gali improvizuoti klinikinio mokymosi vietoje, sutelkdami dėmesį į vadovavimo stilių, mokymosi ir slaugos patalpas, integruodami studento, mokytojo ir aplinkos veiksnius [15].

Studentai pabrėžia, kad mentorius slaugytojas turi didelę įtaką klinikiniam mokymuisi [16]. Mūsų tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugumai studentų svarbu, kad mentorius būtų slaugytojas. Tyrimo dalyviai nurodė, kad jie geriau vertina mentorių slaugytoją nei mentorių slaugos administratorių ($p < 0,05$) ir pozityviau vertina aplinką, kai buvo taikomas individualus mokymo modelis, rūpinantis kiekvienu studentu atskirai ($p < 0,05$). O.Riklikienė, R.Nalivaikienė [17] nerado statistiškai reikšmingo skirtumo tarp skirtingų mentorių kuruojamų studentų grupių J.Antohe [13] pabrėžia mentoriaus slaugytojo svarbos ir sėkmingų individualizuotų mentorystės santykių klinikinėje slaugos praktikoje ryšius, tačiau realybėje individualus vadovavimas praktiniam slaugos studento mokymui(si) neretai pakeičiamas grupiniu [6].

Apibendrinant galima teigti, kad nuolatinis slaugos studijų programos klinikinės praktikos mokymo(si) aplinkos vertinimas gali suteikti informacijos apie pozityvius ir negatyvius klinikinę būsimų slaugytojų praktiką lemiančius veiksnius. Sistemingi tyrimai gali padėti laiku pastebėti ir

atskleisti būsimo slaugos specialisto profesinės kompetencijos tobulintas sritis, stiprinančias į paciento gerovę orientuotą sveikatos priežiūrą.

Išvados

1. Daugiau nei pusė studentų buvo patenkinti savo klinikiškai praktika, iš jų beveik trečdalis – labai patenkinti. Slaugos studentai klinikinės praktikos metu geriausiai įvertino galimybę kreiptis į personalą ir tai, kad praktikos vietoje buvo pakankamai mokymuisi tinkamų atvejų ir situacijų. Pirmaisiais ir ketvirtaisiais studijų metais studentai labiau patenkinti klinikiškai praktika, nei antraisiais ir trečiaisiais ($p < 0,05$).

2. Ilgesnė praktikos trukmė tiesiogiai buvo susijusi su pozityvesniu mokymo(si) aplinkos klinikiškai praktikoje vertinimu ($p < 0,05$). Mokymo(si) aplinka skyriuje pozityviau buvo vertinama pirmaisiais ir ketvirtaisiais studijų metais, o trečiaisiais studijų metais studentai mokymo(si) aplinką skyriuje dažniau įvertino pozityviai, nei antraisiais ($p < 0,05$).

3. Studentai, kuriems klinikinės praktikos metu vadovavo ir juos vertino mentorius slaugytojas, buvo labiau patenkinti, nei studentai, kurių praktikai vadovavo slaugos administratorius ($p < 0,05$). Pozityviau mokymo(si) aplinką skyriuje vertino studentai, klinikinės praktikos metu mokyti praktikos mokytojų individualiai ($p < 0,05$).

Literatūra

- European Parliament. Directive 2013/55/EU of the European Parliament and of the council of 20 November 2013 amending Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications and Regulation (EU) No 1024/2012 on administrative cooperation through the Internal Mark. Off J Eur Union 2013;132–70.
- Norkutė O., Stasiūnaitienė E. Praktika universitetinėse studijose, kaip studentų įsidarbinimo gebėjimų įgijimą skatinantys veiksnys. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 2012; 23, 22–34.
- Tomietto M, Comparcini D, Saarikoski M, Simonetti V, Cicolini G. Multilevel perspectives in clinical learning environments' assessment: an insight on levels involved in planning nursing. Journal of Nursing Education and Practice 2014; 4(12):42-50. <https://doi.org/10.5430/jnep.v4n12p42>
- Kaphagawani NC, Useh U. Analysis of nursing students learning experiences in clinical practice: literature review. Ethno Med 2013; 7(3):181-5. <https://doi.org/10.1080/09735070.2013.11886459>
- Gruppen L, Irby DM, Durning SJ, Maggio LA. Interventions designed to improve the learning environment in the health professions: a scoping review. MedEdPublish 2018;7(3). <https://doi.org/10.15694/mep.2018.0000211.1>
- Spirgienė L., Masiliūnienė G., Riklikienė O. Slaugytojų profesinis rengimas: praktinio mokymo(-si) aspektai. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 2012; 23:88-95
- Flott EA, Linden L. The clinical learning environment in nursing education: a concept analysis. Journal of Advanced Nursing 2016; 72(3):501-13. <https://doi.org/10.1111/jan.12861>
- Ramsbotham J, Dinh H, Truong H, Thanh N, Dang T, Nguyen Ch, Tran D, Bonner A. Evaluating the learning environment of nursing students: a multisite cross-sectional study. Nurse Education Today 2019; 79:80-5. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2019.05.016>
- Admi H, Moshe-Eilon Y, Sharon D, Mann M. Nursing students' stress and satisfaction in clinical practice along different stages: a cross-sectional study. Nurse Education Today 2018; 68:86-92. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.05.027>
- Papastavrou E, Dimitriadou M, Tsangari H, Andreou C. Nursing students' satisfaction of the clinical learning environment: a research study. BMC Nurs 2016;15:44. <https://doi.org/10.1186/s12912-016-0164-4>
- Brynildsen G, Bjørk IT, Berntsen K, Hestetun M. Improving the quality of nursing students' clinical placements in nursing homes: an evaluation study. Nurse Educ Pract 2014;14:722-8. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2014.09.004>
- Henderson A, Twentyman M, Heel A, Lloyd B. Students' perception of the psycho-social clinical learning environment: an evaluation of placement models. Nurse Educ Today 2006;26:564-71. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2006.01.012>
- Antohe I, Riklikienė O, Tichelaar E, Saarikoski M. Clinical education and training of student nurses in four moderately new European Union countries: assessment of students' satisfaction with the learning environment. Nurse Education in Practice 2016;17:139-44. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2015.12.005>
- Jokelainen M, Jamookeeah D, Tossavainen K, Turunen H. Mentorship provision for student nurses: conceptions of Finnish and British mentors in healthcare placements. Journal of Nursing Education and Practice 2013; 3(2). <https://doi.org/10.5430/jnep.v3n2p41>
- D'Souza MS, Karkada SN, Parahoo K, Venkatesaperumal R. Perception of and satisfaction with the clinical learning environment among nursing students. Nurse Education Today 2015; 35 (6):833-40. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.02.005>
- Arkan B, Ordın Y, Yılmaz D. Undergraduate nursing students' experience related to their clinical learning environment and factors affecting to their clinical learning process. Nurse Education in Practice 2018; 29, 127-132. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2017.12.005>

-
17. Riklikienė O, Nalivaikiene R. Student nurses' assessment of pedagogical atmosphere on the ward during practical placement at a University Hospital in Lithuania. *NERP* 2013;5:182-8.

**THE INTERFACES BETWEEN THE STUDENTS
SATISFACTION WITH THE CLINICAL LEARNING
ENVIRONMENT AND THE LEARNING FACTORS**

A. Mažionienė, V. Gerikienė

Keywords: clinical placement, clinical learning environment, nursing students, CLES.

Summary

The aim of the research – to evaluate the interfaces between the satisfaction of the students of nursing study programmes with

the clinical learning environment and the factors that influence their learning. Participants of the research are 381 students from two high schools of Western Lithuania regions. The students had been a recent clinical practice at a regional hospital. The questionnaire CLES (Clinical Learning Environment and Supervision) was used. The results of the study were demonstrated more than half of the students were satisfied. Students satisfaction of the clinical practice was related ($p < 0.05$) with their study years, practice duration, with nurse mentorship and individual learning.

Correspondence to: a.mazioniene@kvk.lt

Gauta 2019-10-02